Zakres wiedzy i umiejętności oraz wykaz literatury Wojewódzkiego Konkursu Przedmiotowego z Języka Polskiego dla uczniów szkół podstawowych województwa śląskiego w roku szkolnym 2026/2027

I. Cele konkursu:

1. Pogłębianie wiedzy i umiejętności.
2. Pobudzanie twórczego myślenia.
3. Rozwijanie uzdolnień i zainteresowań uczniów.
4. Rozwijanie umiejętności stosowania zdobytej wiedzy w praktycznym działaniu.
5. Wdrażanie do samokształcenia i podejmowania odpowiedzialności za własny rozwój.
6. Stwarzanie uczestnikom konkursu możliwości prezentacji uzdolnień i samorealizacji.
7. Motywowanie szkół do podejmowania różnorodnych działań w pracy z uczniem zdolnym.
8. Promowanie pracy szkoły.

Zadania na wszystkich etapach konkursu wymagają od ucznia wiedzy i umiejętności wskazanych w podstawie programowej przedmiotu – II etap edukacyjny obejmujący klasy IV-VIII ośmioletniej szkoły podstawowej.

Ponadto na poszczególnych etapach konkursu od ucznia wymagana jest wiedza i umiejętności wykraczające poza podstawę programową dla szkoły podstawowej

Etap szkolny:

1. Czytanie ze zrozumieniem różnych tekstów kultury.
2. Analiza i interpretacja utworów literackich oraz innych tekstów kultury z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
3. Wykorzystywanie podstawowej wiedzy o języku – znajomość pojęć oraz terminów służących opisywaniu języka i komunikowaniu się ludzi.
4. Tworzenie wypowiedzi pisemnej na określony temat.
5. Umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania.
6. Wykorzystywanie elementów retoryki do tworzenia wypowiedzi pisemnych.

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

Uczeń:

- ✓ rozpoznaje rodzaje literackie, określa ich cechy i przypisuje czytany utwór do odpowiedniego rodzaju;
- ✓ rozróżnia gatunki epiki, liryki, dramatu i wymienia ich podstawowe cechy oraz wskazuje cechy gatunkowe czytanych utworów literackich;
- ✓ rozróżnia gatunki epiki, takie jak: legenda, baśń, mit, nowela, powieść, opowiadanie, dziennik, pamiętnik, przypowieść;
- ✓ umiejętnie posługuje się terminami: świat przedstawiony, bohater, autor, podmiot liryczny, narrator, narracja, wątek, akcja, fabuła;
- ✓ rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz określa jej funkcje w utworze;
- ✓ rozpoznaje w tekście literackim środki stylistyczne i określa ich funkcję;

- ✓ wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych, elementy wiedzy o historii i kulturze oraz potrzebne konteksty;
- ✓ wyszukuje w tekście potrzebne informacje i porządkuje je w zależności od ich funkcji w przekazie;
- ✓ identyfikuje wypowiedź jako tekst informacyjny, publicystyczny lub reklamowy.

II. Kształcenie językowe.
Znajomość podstawowych pojęć oraz terminów służących do opisywania języka i językowego komunikowania się ludzi.
Uczeń:

- ✓ rozpoznaje w wypowiedzi odmienne i nieodmienne części mowy i określa ich funkcję;
- ✓ rozumie rozbieżności między mową a pismem;
- ✓ nazywa części zdania i rozpoznaje ich funkcje składniowe w wypowiedzi;
- ✓ rozpoznaje w tekście typy wypowiedzeń;
- ✓ poprawnie stosuje imiesłowowy równoważnik zdania, przekształca go na zdanie i odwrotnie;
- ✓ odróżnia mowę zależną i niezależną, przekształca mowę zależną na niezależną i odwrotnie;
- ✓ rozumie znaczenie homonimów;
- ✓ używa poprawnych form gramatycznych imion, nazwisk, nazw miejscowych i nazw mieszkańców;
- ✓ zna sposoby wzbogacania słownictwa;
- ✓ rozumie, na czym polega błąd językowy.

2. Umiejętność pisania zgodnego z zasadami polskiej ortografii i interpunkcji.
Uczeń:

- ✓ zna reguły pisowni i poprawnie używa znaków interpunkcyjnych;

III. Tworzenie wypowiedzi.
Umiejętność wypowiadania się w określonych formach.
Uczeń:

- ✓ tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: opowiadanie (twórcze, odtwórcze), charakterystyka, opis (w tym opis przeżyć wewnętrznych), list prywatny, kartka z dziennika, recenzja, zaproszenie, podziękowanie, rozprawka, przemówienie.

Znajomość podstawowych zasad retoryki.
Uczeń:

- ✓ tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami;
- ✓ funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę;
- ✓ wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych;
- ✓ w sposób rzeczowy argumentuje swoje stanowisko, zgadza się z cudzymi poglądami lub z nimi polemizuje,
- ✓ odróżnia przykład od argumentu;
- ✓ przeprowadza wnioskowanie jako element wywodu argumentacyjnego.

IV. Proponowana literatura:

- ✓ Podręczniki do języka polskiego ustalone na II etap edukacyjny lub inne dostępne źródła

- ✓ Wybrane mity greckie
- ✓ Wybrane przypowieści ewangeliczne
- ✓ Jan Kochanowski – wybór fraszek, pieśni, trenów
- ✓ Ignacy Krasicki - wybór bajek
- ✓ Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz (fragmenty), II część Dziadów*
- ✓ Juliusz Słowacki, *Balladyna*
- ✓ Aleksander Fredro, *Zemsta*
- ✓ Henryk Sienkiewicz, *Latarnik*
- ✓ Antoine de Saint-Exupery, *Mały Książe*
- ✓ Charles Dickens*, Opowieść wigilijna*
- ✓ Wybór poezji XX i XXI wieku

<u>Zalecana literatura</u>

Bożena Cząstka-Szymon, Helena Synowiec, Krystyna Urban, *Mały słownik terminów gramatycznych*
Michał Głowiński i in., *Zarys teorii literatury*
Grzegorz Gazda, *Słownik rodzajów i gatunków literackich*
Michał Kuziak, *Jak pisać po polsku?*
Polszczyzna na co dzień pod red. Mirosława Bańko

Wykaz przyborów i materiałów, z których mogą korzystać uczestnicy konkursu na wszystkich etapach konkursu: długopis/pióro (kolor tylko niebieski).

Uczestnik konkursu nie może używać korektora, ołówka, długopisów suchościeralnych oraz innych materiałów i przedmiotów nie wskazanych powyżej.